

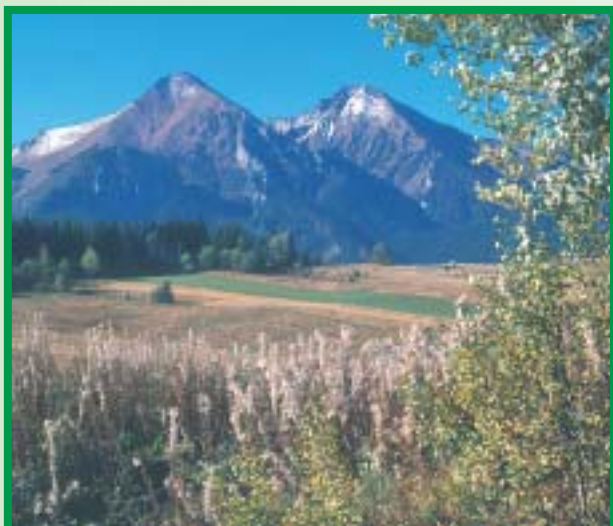
*Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky*

***SPRÁVA O STAVE
ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY
V ROKU 2003***

*Slovenská agentúra
životného prostredia*

Ochranou prírody a krajiny sa rozumie obmedzovanie zásahov, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znížiť jej ekologickú stabilitu, ako aj odstraňovanie následkov takých zásahov. Ochranou prírody sa rozumie aj starostlivosť o ekosystémy.

*§ 2 ods. 1 zákona č. 543/2002 Z.z.
o ochrane prírody a krajiny*

OCHRANA PRÍRODY A TVORBA KRAJINY

● PRÍRODNÉ DEDIČSTVO A JEHO OCHRANA

Chránené územia

◆ Sústava chránených území

V zmysle zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa systém komplexnej ochrany prírody a krajiny realizuje v nasledovných kategóriách chránených území (CHÚ):

1. stupeň ochrany - územie SR nezaradené do vyššieho stupňa ochrany;
2. stupeň ochrany - chránená krajinná oblasť (CHKO),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna D chráneného územia,
- ochranné pásmo CHÚ s 3. stupňom ochrany;
3. stupeň ochrany - národný park (NP),
- chránený areál (CHA),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna C chráneného územia,
- ochranné pásmo CHÚ so 4. stupňom ochrany;
4. stupeň ochrany - chránený areál (CHA),
- prírodná rezervácia (PR), národná prírodná rezervácia (NPR),
- prírodná pamiatka (PP), národná prírodná pamiatka (NPP),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna B chráneného územia,
- ochranné pásmo CHÚ s 5. stupňom ochrany;
5. stupeň ochrany - chránený areál (CHA),
- prírodná rezervácia (PR), národná prírodná rezervácia (NPR),
- prírodná pamiatka (PP), národná prírodná pamiatka (NPP),
- chránený krajinný prvok (CHKP),
- zóna A chráneného územia,
- jaskyňa a ochranné pásmo jaskyne,
- prírodný vodopád a ochranné pásmo prírodného vodopádu,
- chránené vtáčie územie.

V roku 2003 boli **spracované** 3 nové návrhy chránených území (CHÚ). **Vyhlásené** boli 2 CHA, 1 PP, 1 PR a 1 ochranné pásmo (OP) jaskyne, ustanovenej za NPP. **Aktualizované** boli 1 NP, 1 CHKO, 2 NPR a 1 PR. **Ustanovené** boli zóny CHKO Horná Orava, čo sa prejavilo v **zrušení** 3 NPR a zmene kategórie 3 NPR na PR v roku 2003 a zrušení 3 CHA, 8 PR a 2 PP v roku 2004 (s účinnosťou k 1.3.2004 a 1.4.2004, pričom tieto zmeny už boli započítané do údajov v Prehľade CHÚ SR a Prehľade CHÚ SR podľa druhov a stupňov ochrany, uvedených nižšie, vzhľadom na to, že ide o územia, ktoré už v roku 2003 boli prekryté zónami CHKO).

V roku 2003 bol všeobecne záväznými vyhláškami krajských úradov **znižený stupeň ochrany** z 5. na 4. stupeň u 147 MCHÚ. Konkrétne išlo o 56 PR, 6 NPR, 81 PP a 4 NPP.

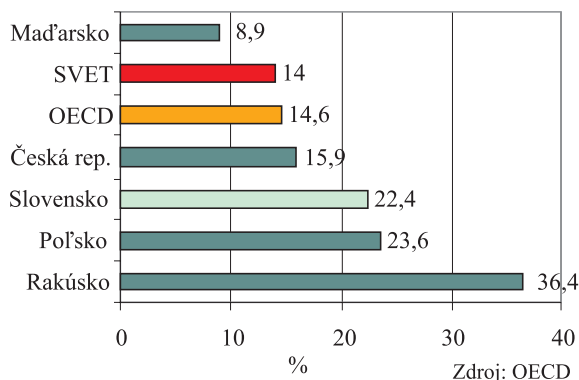
Tabuľka 81. Prehľad vývoja stavu právnej ochrany CHÚ v roku 2003

Kategória	Názov CHÚ	Výmera (ha)	aktualiz.	nový návrh	návrh na zrušenie	Dátum schválenia / schvaľovací predpis
NP	Tatranský NP	73800 (OP 30 703)	X			5.2.2003 / nariadenie vlády SR č. 58/2003 Z. z. z 5.2.2003
NPR	Klenovský Vepor	257,6437 (OP 85,3888)	X			27.2.2003 / VZV KÚ v B. Bystrici č. 1/2003 z 27.2.2003
CHA	Ivančinské močiare	2,93		X		3.3.2003 / VZV KÚ v Žiline č. 1/2003 z 3.3.2003
NPR	Ľubietovský Vepor	236,8793	X			31.3.2003 / VZV KÚ v B.Bystrici č. 7/2003 z 31.3.2003
PP	Megonky	0,167		X		18.6.2003 / VZV KÚ v Žiline č. 4/2003 z 18.6.2003
CHKO	Horná Orava a jej zóny	58738	X			29.9.2003 / Vyhláška MŽP SR č. 420/2003 Z. z. z 29.9.2003
NPR	Klinské rašelinisko	15,0739			X	29.9.2003 / Vyhláška MŽP SR č. 420/2003 Z. z. z 29.9.2003
NPR	Spálený grúnik	54,78			X	29.9.2003 / Vyhláška MŽP SR č. 420/2003 Z. z. z 29.9.2003
NPR	Jelešňa	20,334			X	29.9.2003 / Vyhláška MŽP SR č. 420/2003 Z. z. z 29.9.2003
PR	Beckovské Skalice	29,5481		X		20.10.2003 / VZV KÚ v Trenčíne č. 2/2003 z 20.10.2003
NPP	Liskovská jaskyňa	OP - 15,8545		X		29.10.2003 / VZV KÚ v Žiline č. 5/2003 z 29.10.2003
CHA	Chorvátske rameno	9,8463 ha / OP - 0,31 ha		X		12.11.2003 / VZV KÚ v Bratislave č. 2/2003 z 12.11.2003
PR	Gajc	62,72	X			12.11.2003 / VZV KÚ v Bratislave č. 3/2003 z 12.11.2003

Zdroj: ŠOP SR

Výmera 9 NP zaberala 6,48 % rozlohy SR, ochranných pásiem NP 5,51 % rozlohy SR a 14 CHKO 10,50 % rozlohy SR. Výmera CHÚ v 4. a 5. stupni ochrany tvorila 2,25 % územia Slovenska. Okrem toho zaberali ochranné pásma jaskýň 15,8545 ha.

Graf 87. Porovnanie podielu CHÚ z celkovej rozlohy vo vybraných štátoch

Tabuľka 82. Prehľad chránených území v Slovenskej republike (stav k 31.12.2003)

Kategória	Počet	Výmera chráneného územia (ha)	Výmera ochranného pásma (ha)	% z rozlohy SR
Chránené krajinné oblasti	14	515 003,4654	-	10,50
Národné parky	9	317 889,9026	270 127,5707	11,99
Chránené areály	188	5 213,1956	2 419,1276	0,16
Prírodné rezervácie	381	12 420,3575	256,3092	0,26
Národné prírodné rezervácie	222	84 167,1021	2 810,1877	1,77
Prírodné pamiatky	230	1 546,0534	207,7305	0,04
Národné prírodné pamiatky	60	58,9381	26,6225	0,00

Zdroj: SMOPaJ

Celkovo sa na území CHKO nachádzalo 247 menších chránených území (MCHÚ) o výmere (spolu s ochrannými pásmami) 11 645,5543 ha (2,26 % rozlohy CHKO), na území NP a ich OP to bolo 270 chránených území o výmere (spolu s OP) 72 237,8218 ha (12,29 % rozlohy NP a ich OP) a na území mimo CHKO, NP a OP NP sa nachádzalo 564 chránených území o výmere 25 242,2481 ha (23,13 % z celkovej výmery MCHÚ v SR a 0,66 % z rozlohy územia SR mimo CHKO, NP a OP NP).

Tabuľka 83. Prehľad chránených území v SR podľa druhov a stupňov ochrany (k 31.12.2003)

Druh ochrany	Kategória	Výmera (ha)	% z územia SR
1. stupeň		3 775 317,8132	76,99
2. stupeň	CHKO*, OP NP*, zóny D CHÚ	751 717,2414	15,33
3. stupeň	NP*, OP CHA, OP PR, OP NPR, OP PP, OP NPP, zóny C CHÚ	266 225,8830	5,43
4. stupeň	CHA, OP PR, OP NPR, OP PP, OP NPP, zóny B CHÚ	12 036,6560	0,25
5. stupeň	CHA, PR, NPR, PP, NPP, zóny A CHÚ	98 283,4064	2,00
OP jaskýň	OP PP-J, OP NPP-J	15,8545	0,00
OP prírodných vodopádov	OP PP-PV, OP NPP-PV	0,0000	0,00

* Výmera mimo rozlohy MCHÚ

Zdroj: SMOPaJ

◆ Ohrozenosť a degradácia chránených území

Stav chránených území zaradených do 4. a 5. stupňa ochrany a chránených stromov je hodnotený v 3 kategóriách ohrozenosti. Za **optimálne** sa považujú tie chránené územia, kde predmet ochrany nie je ohrozený ľudskými aktivitami a vyvíja sa v súlade so zámermi ochrany. Za **ohrozené** sa považujú tie územia, ktoré sú nepriaznivo ovplyvňované ľudskou činnosťou do takej miery, že bez regulačných zásahov dochádza k ohrozeniu predmetu ochrany. Za **degradované** sa považujú tie územia, kde vplyvom človeka alebo prírodným vývojom došlo ku zásadným zmenám prírodných spoločenstiev, resp. deštrukcii ekosystému a zániku predmetu ochrany.

Z celkového počtu 1 081 chránených území v 4. a 5. stupni ochrany bolo v hodnotenom období **degradovaných** 38 s výmerou 256,01 ha (táto výmera predstavuje 0,2 % z celkovej plochy maloplošných chránených území), **ohrozených** 477 (27,0 % plochy) a v **optimálnom stave** bolo 566 území (72,8 % plochy).

Tabuľka 84. Ohrozenosť a degradácia chránených území v 4. a 5. stupni ochrany a chránených stromov

Kategória	Stav k 31.12.2003		Optimálne		Ohrozené		Degradované	
	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)	počet	výmera (ha)
CHA	188	7 632,33	55	2 563,05	111	5 009,55	22	59,73
PR	381	12 676,67	204	8410,95	169	4 109,18	8	156,54
NPR	222	86 977,29	144	67 624,07	78	19 353,22	-	-
PP	230	1 753,78	111	821,19	111	892,85	8	39,74
NPP	60	85,56	52	38,41	8	47,15	-	-
súkr. CHÚ	-	-	-	-	-	-	-	-
Spolu	1081	109 125,63	566	79 457,67	477	29 411,95	38	256,01
Chránené stromy	483	-	334	-	120	-	29	-

Poznámka: Vo výmere MCHÚ sú započítané výmery OP MCHÚ (vrátane OP v 3. stupni)

Zdroj: ŠOP SR

◆ Starostlivosť o chránené územia

Odborné organizácie ochrany prírody v roku 2003 realizovali 86 **inventarizačných výskumov**, z toho 19 bolo realizovaných v NPR, 15 v PR, 11 v PP, 1 v CHA a 40 mimo MCHÚ.

V oblasti praktickej starostlivosti o osobitne chránené časti prírody a krajiny vykonali odborné organizácie ochrany prírody **regulačné zásahy** s celkovým nákladom vyše 3 mil. Sk.

Tabuľka 85. Prehľad uskutočnených regulačných zásahov v roku 2003

Kategória	Druh zásahu / počet lokalít	Finančné náklady (tis. Sk)		
		z rozpočtu organizácie	iné	spolu
Vol'ná krajina	kosenie / 22	194	10	204
	výrub drevín a odstraň. výmladkov / 3	21	-	21
	ošetrovanie chránených stromov / 25	220	-	220
	likvidácia invázičných druhov rastlín / 3	16	-	16
CHKO	kosenie / 22	145	21	166
	výrub drevín a odstraň. výmladkov / 4	38	-	38
	likvidácia invázičných druhov rastlín / 2	11	-	11
NP + OP NP	kosenie / 2	22	-	22
	výrub drevín a odstraň. výmladkov / 8	62	-	62
	likvidácia invázičných druhov rastlín / 10	25	-	25
MCHÚ	kosenie / 113	1 503	-	1 503
	výrub drevín a odstraň. výmladkov / 55	602	-	602
	pasenie / 1	8	-	8
	mulčovanie / 3	10	-	10
	ošetrovanie chránených stromov / 9	52	-	52
	likvidácia invázičných druhov rastlín / 13	103	-	103
	likvidácia odpadu / 1	2	-	2
	oplotenie chráneného územia / 2	40	-	40
Spolu		3 074	31	3 105

Zdroj: ŠOP SR

Počas roku 2003 vypracovala Štátna ochrana prírody SR (ŠOP SR) 8 173 stanovísk k **zámerom ovplyvňujúcich stav prírody a krajiny**. Najväčší podiel tvorila oblasť stavebnej činnosti a územného plánovania (24,6 %) a oblasť ochrany drevín (19,4 %). Stanoviská týkajúce sa druhej ochrany rastlín a živočíchov tvorili 11,4 %, územnej ochrany 9,5 %, lesníctva 7,1 %, vodného hospodárstva 5,3 %, anorganického prírody 4,3 %, poľnohospodárstva 4,1 % a problematiky ÚSES 0,5 %. Ostatné stanoviská predstavovali spolu 13,7 % zo všetkých stanovísk.

V rámci organizačných útvarov ŠOP SR bolo evidovaných **59 náučných chodníkov** a **22 náučných lokalít**. V roku 2003 pribudlo **1 informačné stredisko ochrany prírody (ISOP)**; v rámci organizačných útvarov ŠOP SR) - Informačné centrum TANAP-u v Múzeu liptovskej dediny v Pribyline, pričom ich v roku 2003 bolo evidovaných spolu **14**.

Tabuľka 86. Prehľad biosférických rezervácií a mokradí medzinárodného významu - porovnanie

		SR	ČR	Poľsko	Maďarsko	Rakúsko
Biosférické rezervácie (BR)	počet	4	6	9	5	5
Mokrade medzinárodného významu	počet	12	10	8	21	11
	rozloha (km ²)	378	419	905	1 541	1 180

Zdroj: UNESCO-MAB, Ramsar Convention Bureau - in OECD Compendium 2002

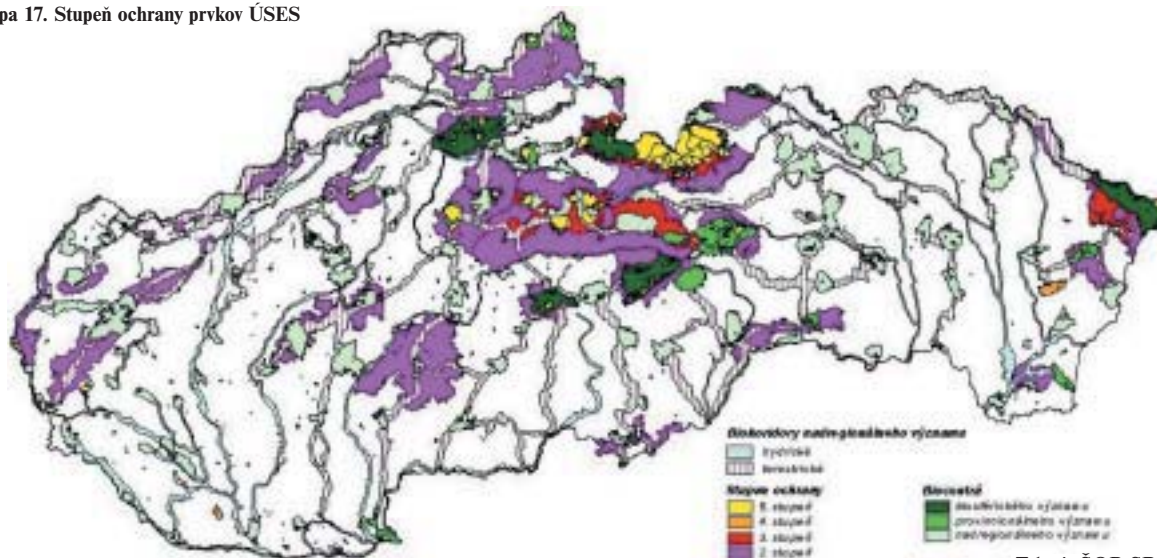
ČR) BR: jedna spoločná s Poľskom.

SR) BR: jedna spoločná s Poľskom a jedna s Poľskom a Ukrajinou.

Poľsko) BR: jedna spoločná s Českou rep., jedna so Slovenskom a jedna so Slovenskom a Ukrajinou.

V rámci **územného systému ekologickej stability (ÚSES)** v roku 2003 organizačné útvary ŠOP SR vypracovali 44 stanovísk týkajúcich sa ÚSES.

Mapa 17. Stupeň ochrany prvkov ÚSES

Zdroj: ŠOP SR

◆ NATURA 2000 na Slovensku

Hlavným faktorom ovplyvňujúcim ďalšie smerovanie ochrany prírody na Slovensku je realizácia princípov ochrany prírody Európskej únie (EÚ) do systému ochrany prírody na Slovensku. Základnou súčasťou európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov je úplná realizácia sústavy NATURA 2000, ktorá predstavuje, resp. má vytvoriť súvislú európsku ekologickú sieť osobitne chránených území, ktoré sú v osobitnom záujme EÚ a ktorú budujú členské štáty nezávisle na národných sústavách CHÚ.

Sústavu NATURA 2000 (v zmysle § 28 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa používa termín: „Súvislá európska sústava chránených území“) tvoria dva typy území:

- **územia európskeho významu (ÚEV)** - najvýznamnejšie lokality s výskytom európsky významných typov biotopov a biotopov európsky významných druhov rastlín a živočíchov navrhnuté za chránené územia na základe kritérií stanovených v *Smernici o biotopoch*; národný zoznam týchto území schvaľuje vláda SR, ktorá ho po odsúhlasení zasiela na schválenie EK (§ 27 ods. 4 zákona).

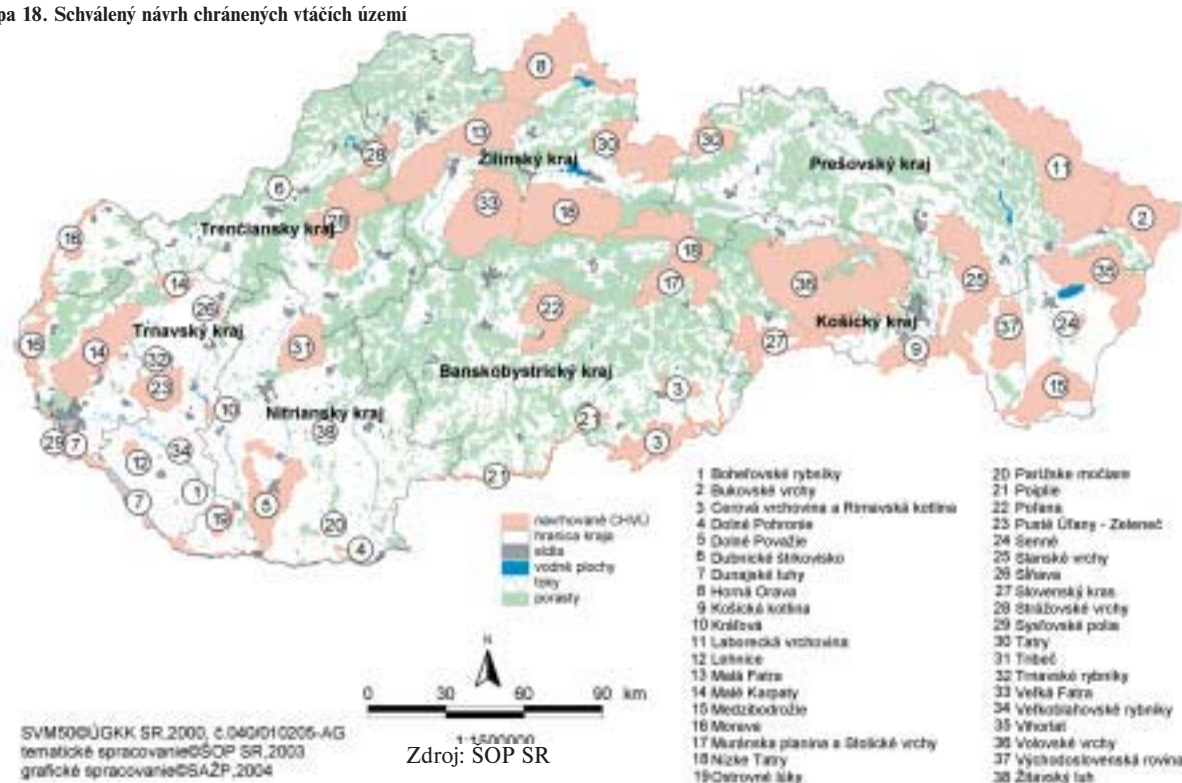
ÚEV sa navrhujú pre **50 druhov rastlín, 138 druhov živočíchov a 66 typov biotopov**. Pre vyčlenenie ÚEV boli použité existujúce databázy a GIS vrstvy Corine Biotopes, Lesnícka databáza (Lesoprojekt), databáza Databanky fauny Slovenska, ISTB databázy ŠOP SR (D - FYTO a D - ZOO), Databáza biotopov Slovenska (ÚKE SAV), Databáza fytoecologických zápisov (Botanický ústav SAV), GIS vrstva poľovných oblastí za rok 2002 a GIS vrstva poľovných revírov za rok 2003 (Lesnícky výskumný ústav Zvolen) a iné databázy (vrátane súkromných).

Do návrhu zoznamu území európskeho významu bolo v SR zaradených **382 území** s rozlohou **573 690 ha**. Územia pokrývajú **11,7 % výmery SR**, prekryv so súčasnou sieťou chránených území je 86 %. Z celkovej plochy ÚEV je 86 % na LPF, 10 % je na PPF, 2 % tvoria vodné plochy a 2 % ostatné plochy.

- **chránené vtáčie územia (CHVÚ)** - lokality vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v *Smernici o ochrane vtáctva* (§ 26 zákona o ochrane prírody a krajiny). Vedecký návrh navrhovaných chránených vtáčích území (nCHVÚ) vypracovala *Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku* (SOVS). Návrh národného zoznamu chránených vtáčích území spracovali Ministerstvo životného prostredia SR, Štátna ochrana prírody SR a Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku.

Národný zoznam nCHVÚ schválila vláda SR uznesením č. 636/2003 dňa 9. júla 2003. Návrh obsahuje **38 nCHVÚ**. Ich celková rozloha predstavuje **1 236 545 ha** a pokrýva **25,2 % rozlohy SR**. Priemerná rozloha nCHVÚ je 32 541 ha, prekryv nCHVÚ s významnými vtáčimi územiami (IBAs) predstavuje 61,8 % rozlohy SR a prekryv nCHVÚ s existujúcou sústavou chránených území v SR predstavuje 55,15 %.

Mapa 18. Schválený návrh chránených vtáčích území

Tabuľka 87. Výmera poľnohospodárskej pôdy v územiach NATURA 2000 v SR (navrhované vtáčie územia a územia európskeho významu)

NATURA 2000	Počet	Rozloha v ha	Rozloha poľnohosp. pôdy v ha	Podiel poľnohosp. pôdy v %
Chránené vtáčie územia	38	1 236 545	387 305	31,3
Územia európskeho významu	382	573 690	54 687	9,5

Poznámka:

Vzhľadom na to, že pri tvorbe hraníc CHVÚ sa predpokladá (najmä tam, kde to odborné kritéria dovoľia) so stotožnením hraníc navrhovaných CHVÚ s hranicou existujúceho chráneného územia, ako aj s vypustením intravilánov miest a obcí nachádzajúcich sa v navrhovaných územiach, výmera celkovej rozlohy bude menšia o cca 2 až 4%.

Zdroj: ŠOP SR

Tabuľka 88. Porovnanie výmery nÚEV a nCHVÚ na Slovensku s krajinami Európskej únie

Krajina	Počet navrhovaných ÚEV	Plocha k rozlohe krajiny v %	Aktuálny stav (stav k12.5.2004)	Počet nahlásených CHVÚ	Plocha k rozlohe krajiny v %	Aktuálny stav
Belgicko	270	10,4	stále sa dopĺňuje	36	14,1	úplný
Dánsko	194	23,8	predbežne ukončené	111	22,3	úplný
Nemecko	3 535	9,0	dopĺňuje sa, súdne dohry	448	7,6	neúplný
Grécko	236	20,9	dopĺňuje sa, súdne dohry	110	4,1	neúplný
Španielsko	1 276	23,5	predbežne ukončené	303	12,2	neúplný
Francúzsko	1 174	7,4	stále sa dopĺňuje	117	1,6	obzvlášť nedostačujúci
Írsko	364	14,2	stále sa dopĺňuje	109	3,2	neúplný
Taliansko	2 369	13,7	stále sa dopĺňuje	342	4,6	neúplný
Luxembursko	38	13,5	predbežne ukončené	13	6,2	neúplný
Holandsko	76	17,7	predbežne ukončené	79	24,1	úplný
Rakúsko	160	10,6	stále sa dopĺňuje	83	14,4	neúplný
Portugalsko	94	17,9	stále sa dopĺňuje	47	9,2	neúplný
Fínsko	1 671	17,8	predbežne ukončené	451	8,1	neúplný
Švédsko	3 420	12,8	stále sa dopĺňuje	403	5,5	neúplný
Veľká Británia	576	9,9	stále sa dopĺňuje	233	5,4	neúplný
EÚ 15	15 557	14,3	-	2 827	-	-
Slovensko	382	11,7	-	38	25,2	-

Zdroj: MŽP SR

Chránené stromy

Sieť chránených stromov tvorilo celkovo 483 chránených stromov a ich skupín, vrátane stromoradií (chránených objektov). Fyzicky to predstavuje 1 330 jedincov stromov pozostávajúcich zo 70 taxónov, z toho 32 domácich a 38 cudzokrajných. Z chránených stromov a ich skupín bolo 334 v optimálnom stave (69,2 %), 120 bolo ohrozených (24,8 %) a 29 degradovaných (6,0 %).

Tabuľka 89. Prehľad vývoja právnej ochrany chránených stromov za rok 2003

Názov CHS	Chránené stromy v roku 2003			Schvaľovací predpis / dátum schválenia
	vyhlásené (nové návrhy)	aktualizované (zmeny)	zrušené	
Topoľ v Dolnej Strehovej		X		VZV KÚ v B. Bystrici č.2/2003 z 27.2.2003
Gaštany v Ratkovskom Bystrom	X			VZV KÚ v B. Bystrici č.3/2003 z 27.2.2003
Topoľ sivý pod Perpešom	X			VZV KÚ v B. Bystrici č.4/2003 z 27.2.2003
Baza pri katolíckom gymnáziu	X			VZV KÚ v B. Bystrici č.5/2003 z 27.2.2003
Modranské oskoruše	X			VZV KÚ v Bratislave č.1/2003 z 28.4.2003
Lipa v Rudne pri drevenom kostole			X	VZV KÚ v Žiline č.2/2003 z 21.3.2003
Moruša na Dobrovodského ulici			X	VZV KÚ v Bratislave č.4/2003 z 12.11.2003
Spolu	4	1	2	-

Zdroj: SMOPaJ

Tabuľka 90. Stav právnej ochrany chránených stromov za rok 2003

Počet návrhov chránených stromov		z toho					
		aktualizácia CHS		nové návrhy CHS		návrhy na zrušenie CHS	
spracované	schválené	spracované	schválené	spracované	schválené	spracované	schválené
14	7	1	1	8	4	5	2

Zdroj: ŠOP SR

Chránené nerasty a chránené skameneliny

Ochranu nerastov a skamenelín upravuje § 32 a § 38 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a vyhláška MŽP SR č. 213/2000 Z.z. o chránených nerastoch a chránených skamenelinách a ich spoločenskom ohodnocovaní, ktorá nadobudla účinnosť 1. augusta 2000, ktorou bol ustanovený zoznam chránených nerastov a chránených skamenelín a ich spoločenská hodnota.

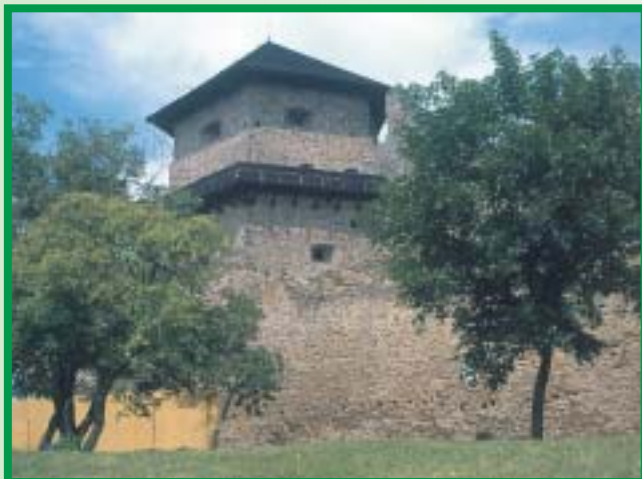
Do zoznamu chránených nerastov bolo zahrnutých

- 12 typových nerastov prvýkrát pre vedu opísaných z územia Slovenska,
- 61 významných nerastov, vyskytujúcich sa vzácnne na lokalitách SR, majúcich európsky význam, alebo minerály so špecifickým morfológickým tvarom alebo vývojom,
- meteority nájdené na území Slovenskej republiky.

Do zoznamu chránených skamenelín bolo zahrnutých:

- 655 typových skamenelín, ktoré sú neopakovateľným materiálom vyhynutých rastlín a živočíchov a podľa ktorých bol príslušný taxón prvýkrát opísaný,
- vybrané skupiny skamenelín vyskytujúcich sa vzácnne, ktoré svojim charakterom a stupňom zachovania sú jedinečnými dokladmi vývoja organizmov v geologickej histórii Slovenska.

Vzorky chránených nerastov a chránených skamenelín sú uložené a uchovávané najmä v zbierkach štátnych múzeí s prírodovedným zameraním.

Ochrana pamiatkového fondu je súhrn činností a opatrení zameraných na identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie a prezentáciu kultúrnych pamiatok a pamiatkových území.

§ 2 ods. 7 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu

● PAMIATKOVÝ FOND A JEHO OCHRANA

Pamiatkový fond

Základ **historických sídelných štruktúr** v krajine predstavujú **nehnutelné kultúrne pamiatky**. V roku 2003 oproti roku 2002 došlo k miernemu úbytku celkového počtu nehnuteľných kultúrnych pamiatok.

Tabuľka 91. Vývoj štruktúry pamiatkového fondu podľa druhov

Druhové členenie kultúrnych pamiatok *	Počet pamiatkových objektov						
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Pamiatky architektúry	7 353	7 366	7 426	7 515	7 549	7 612	7 650
Pamiatky archeológie	366	337	337	340	342	343	351
Pamiatky histórie	1 419	1 414	1 402	1 397	1 398	1 410	1 373
Pamiatky historickej zelene	335	333	332	333	335	337	339
Pamiatky ľudovej architektúry	1 721	1 779	1 775	1 821	1 821	1 812	1 784
Pamiatky technické	446	459	450	451	458	462	451
Pamiatky výtvarné	752	767	782	818	819	943	947
Spolu	12 392	12 455	12 504	12 675	12 722	12 919	12 895

* Uvádza sa počet objektov, z ktorých pozostávajú nehnuteľné kultúrne pamiatky, kultúrna pamiatka pozostáva z jedného, alebo z viacerých pamiatkových objektov.

Zdroj: PÚ SR

K 31.12.2003 bolo evidovaných na Slovensku 9 518 **nehnutelných národných kultúrnych pamiatok**, ktoré sú zložené z **12 895 pamiatkových objektov** a **14 354 hnutelných národných kultúrnych pamiatok** (z čoho je 98 % sakrálneho charakteru), ktoré sú zložené z **29 978 pamiatkových predmetov**.

Tabuľka 92. Vývoj počtu hnutelných kultúrnych pamiatok

	1993	1994	1995	1996	1997	2000	2001	2002	2003
Hnutelné kult. pamiatky	14 687	14 687	14 687	14 687	14 172	14 582	14 591	14 355	14 354

Zdroj: PÚ SR

Podľa literárnych prameňov bolo na Slovensku asi 300 **hradov**. V súčasnosti z 9 518 nehnuteľných kultúrnych pamiatok je 109 **hradov a zámkov** a 438 **kaštieľov**.

V rámci **pamiatkových objektov** sa v SR eviduje:

- 555 kaštieľov a kúrií
- 1 286 ľudových domov
- 109 hradov
- 2 441 meštianskych domov
- 84 kláštorov
- 177 palácov a vil
- 1 565 kostolov
- 531 pricestných plastík a križov
- 505 pamätných tabulí a pamätných miest.

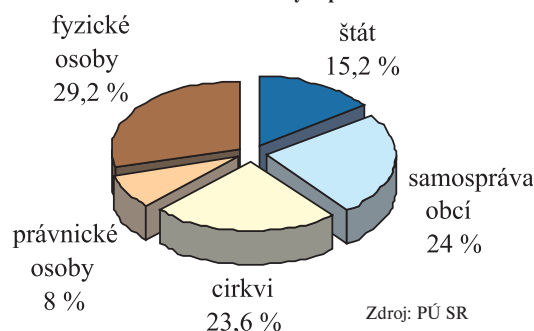
Tabuľka 93. Právna ochrana pamiatkového fondu SR

Kultúrne pamiatky	2002	2003
Vyhlásené	66	86
Zrušené	32	111

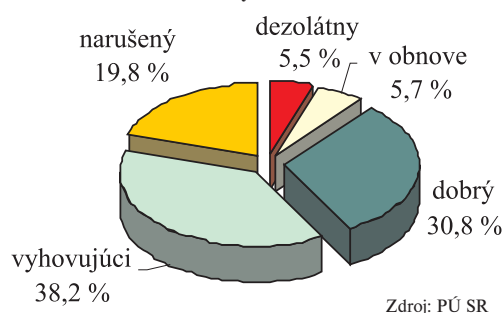
Zdroj: PÚ SR

K roku 2003 bolo na Slovensku **nevyužitých** 97 kultúrnych pamiatok.

Graf 88. Vlastnícka forma kultúrnych pamiatok

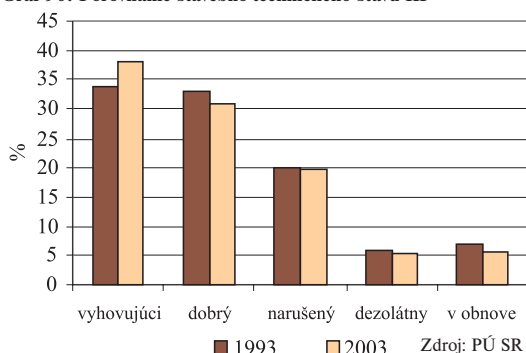

Graf 89. Stavebno-technický stav KP v roku 2003

Z hľadiska **stavebno-technického stavu** bolo 2 539 kultúrnych pamiatok v narušenom a 707 v dezolátnom stave (spolu 25,3 %) a 756 v obnove (5,7 %). Oproti roku 2002 nedošlo prakticky k žiadnej zmene resp. zlepšeniu.

Graf 90. Porovnanie stavebno-technického stavu KP

Koncom roka 2001 prijala NR SR **zákon č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu** s účinnosťou od 1. apríla 2002. Zmena dovtedajšej právnej úpravy (zákon SNR č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti a vykonávacía vyhláška) bola nevyhnutná, keďže vychádzala z podmienok centrálného štátneho monopolu vlastníctva objektov.

Tabuľka 94. Historické sídelné štruktúry (HSŠ) v Slovenskej republike (2003)

Historické sídelné štruktúry (HSŠ)	Celkový počet HSŠ v SR
Mestské pamiatkové rezervácie	18
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	10
Pamiatkovo chránené parky (HZ) – súčasť PR a PZ	337
Pamiatkové zóny	88

Zdroj: PÚ SR

Prioritou nového zákona je ochrana pamiatkového fondu ako konkrétna činnosť zameraná na predchádzanie a obmedzovanie takých zásahov do pamiatok a pamiatkových území, ktoré ich ohrozujú, poškodzujú alebo ničia (preventívne opatrenia), ako aj na odstraňovanie následkov (nápravné opatrenia). **Zjednodušujú sa** administratívne postupy pri vyhlasovaní, zmenách a zrušovaní vyhlásenia a pri vydávaní rozhodnutí, najmä sa však odstraňuje doterajšia duplicita v rozhodovaní vo veciach ochrany a obnovy pamiatkového fondu (Pamiatkový ústav a okresné, resp. krajské úrady). **Zriaďujú sa** osobitné orgány štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu, ktorými sú **Pamiatkový úrad a krajské pamiatkové úrady** a podľa nového zákona sa kultúrne pamiatky a národné kultúrne pamiatky zapísané v *Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok* považujú za „**národné kultúrne pamiatky**“. Pôvodná kategória národných kultúrnych pamiatok (NKP) sa s ohľadom na tradície a dokumentovanie tohto javu zachová iba ako údaj v príslušnom registri ústredného zoznamu. Tieto pamiatky tvoria aj teraz významnú časť pamiatkového fondu.

Zavádza sa možnosť vyhlásiť za kultúrne pamiatky alebo pamiatkové územia aj doteraz neprebádané a neodkryté nálezy a náleziská. **Cieľom** zákona je aj vytvoriť všeobecné podmienky pre financovanie záchrany a obnovy pamiatok z viacerých zdrojov, vrátane foriem nešťátnej pomoci.

Okrem ochrany pamiatok - objektov ako solitérov je pamiatkový fond **chránený aj plošne** v pamiatkových územiach: pamiatkových rezerváciách (PR) a pamiatkových zónach (PZ).

Tabuľka 97. Príspevky Štátneho fondu kultúry „Pro Slovakia“ na obnovu kultúrnych pamiatok (tis. Sk)

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Počet projektov	68	22	82	120	143	83	109	160
Celková výška grantov	29 019	12 200	21 100	19 320	22 950	24 505	18 710	24 000

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 95. Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry (PREA)

Historické sídelné štruktúry		
Pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry	Vyhlasenie	Počet KP
1. Brhlovce	14. 9. 1983	25
2. Čičmany	26. 1. 1977	36
3. Osturňa	3. 10. 1981	135
4. Plavecký Peter	23. 5. 1990	28
5. Podbiel	14. 9. 1977	56
6. Sebechleby	21. 1. 1981	89
7. Špania Dolina	10. 1. 1979	83
8. Veľké Leváre	21. 1. 1981	25
9. Vlkolíne	26. 1. 1977	73
10. Ždiar	14. 9. 1977	183

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 96. Mestské pamiatkové rezervácie (MPR)

Historické sídelné štruktúry		
Mestské pamiatkové rezervácie	Vyhlasenie	Počet KP
1. Banská Bystrica	18.5.1955	200
2. Banská Štiavnica	11.6.1950	191
3. Bardejov	11.6.1950	131
4. Bratislava	5.10.1954	264
5. Kežmarok	11.6.1950	256
6. Košice	2.2.1983	500
7. Kremnica	11.6.1950	116
8. Levoča	11.6.1950	339
9. Nitra	21.1.1981	23
10. Podolíne	11.6.1991	63
11. Prešov	11.6.1950	257
12. Spišská Kapitula	11.6.1950	24
13. Poprad-Sp. Sobota	11.6.1950	89
14. Svätý Jur	23.5.1990	26
15. Štiavnické Bane	15.8.1995	20
16. Trenčín	11.9.1987	112
17. Trnava	11.9.1987	139
18. Žilina	11.9.1987	58

Zdroj: PÚ SR

Tabuľka 98. Pamiatkové zóny (PZ) k roku 2003

	Pamiatková zóna	Vyhlásená
1.	Babiná	25.09.2000
2.	Bátovce	10.10.1997
3.	Beckov	1.9.1991
4.	Bojnice	19.6.1991
5.	Bratislava - CMO	18.8.1992
6.	Bratislava - Devínska Nová Ves	28.2.1989
7.	Bratislava - Dúbravka	18.8.1992
8.	Bratislava - Lamač	18.8.1992
9.	Bratislava - Rača	16.11.1990
10.	Bratislava - Rusovce	19.9.1990
11.	Bratislava - Vajnory	16.11.1990
12.	Bratislava - Záhorská Bystrica	16.11.1990
13.	Brezno	20.11.1991
14.	Bytča	10.5.1991
15.	Čelovce	23.6.1997
16.	Dobrá Niva	24.2.1992
17.	Gelnica	27.3.1992
18.	Handlová *	1.10.1996
19.	Hanušovce nad Topľou	2.2.1991
20.	Heľpa	1.6.1992
21.	Hlohovec	26.2.1993
22.	Hniezdne	16.12.1991
23.	Hodruša - Hámre	25.11.1998
24.	Horné Plachtince	1.12.1994
25.	Hybe	1.10.1991
26.	Jelšava	5.6.1991
27.	Jezersko *	25.11.1992
28.	Kláštor pod Znievom	6.2.1996
29.	Klokočov - Do Kršle	10.4.1995
30.	Komárno	25.9.1990
31.	Kremnica - okolie	26.3.1999
32.	Kremnické Bane	21.3.1994
33.	Krupina	29.5.1991
34.	Kysucké Nové Mesto	11.4.1991
35.	Lazany	19.9.1991
36.	Lipovce - Lačnov	17.2.1995
37.	Liptovský Hrádok	27.5.1994
38.	Liptovský Ján	20.7.1991
39.	Liptovský Mikuláš	16.9.1991
40.	Lučenec	29.6.1995
41.	Lúčka	15.9.1992
42.	Lubica	20.9.2001
43.	Marianka	20.4.1994
44.	Markušovce	26.4.1993

46.	Michalovce	26.4.1993
47.	Modra	1.12.1991
48.	Nitra - Dolné Mesto	15.9.1992
49.	Nitrianske Pravno	27.5.1991
50.	Nižná Boca	1.10.1991
51.	Nižné Repaše	30.11.1993
52.	Nižný Medzev	1.7.1994
53.	Nová Baňa	3.5.1991
54.	Nové Mesto nad Váhom	1.10.1992
55.	Oravský Podzámok	3.7.1995
56.	Partizánska Ľupča	22.8.1991
57.	Pavlovce	15.10.1996
58.	Piešťany	1.2.1991
59.	Polichno	15.10.1996
60.	Povina - Tatári	18.9.1991
61.	Rajec	10.5.1991
62.	Ratková	17.10.1994
63.	Rimavská Sobota	22.11.1993
64.	Rimavské Janovce	17.10.1994
65.	Rožňava	21.6.1991
66.	Ružomberok	16.9.1991
67.	Sabinov	20.4.1993
68.	Sirk - Železník	17.6.1991
69.	Skalica	25.9.1990
70.	Smolník	31.1.1997
71.	Sobotište	2.6.1999
72.	Spišská Nová Ves	20.1.1992
73.	Spišské Podhradie	10.2.1993
74.	Spišské Vlasy	23.10.1992
75.	Stankovany - Podšíp	1.10.1991
76.	Stará Ľubovňa	16.12.1991
77.	Šahy	3.5.1993
78.	Šimonovce	15.10.1996
79.	Štítnik	5.6.1991
80.	Tatranská Lomnica	1.6.1992
81.	Topoľčany	1.7.1991
82.	Topoľčany – Stummerova ul.	24.3.2000
83.	Torysky	30.11.1993
84.	Trstená	1.6.1991
85.	Turianska Nová Ves	1.2.1995
86.	Tvrdošín	1.6.1991
87.	Vrbov *	15.9.1992
88.	Východná	1.10.1991
89.	Vyšný Medzev	23.7.1993
90.	Zlaté Moravce	1.3.1994
91.	Zvolen	30.4.1991

* PZ vyhlásené, ale neboli zverejnené vo Vestníku vlády SR

Zdroj: PÚ SR

Obnova kultúrnych pamiatok

Na obnovu kultúrnych pamiatok SR bolo v roku 2003 pre **160 projektov** poskytnutých prostredníctvom programu MK SR „Pro Slovakia“ celkovo 24 000 tis. Sk.

Kultúrnu pamiatku alebo pamiatkové územie môže ministerstvo z vlastného podnetu, na podnet Pamiatkového úradu alebo inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby navrhnúť na zápis do Zoznamu svetového dedičstva za podmienok ustanovených v medzinárodnej zmluve (Dohovore o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva)

§ 21 ods. 1 zákona č. 49/2002 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu

● PODIEL SR NA SVETOVOM DEDIČSTVE

Lokality zapísané do Zoznamu svetového dedičstva

Zoznam svetového dedičstva k roku 2003 obsahoval 755 lokalít celého sveta (z toho 582 kultúrnych, 150 prírodných a 23 zmiešaných zo 134 členských štátov Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva), z nich päť na území SR. Sú to:

◊ v rámci kultúrneho dedičstva

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry **Vlkolínec** (Cartagena, 1993),
- **Spišský hrad** s okolitými kultúrnymi pamiatkami - Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre (Cartagena, 1993),
- **Banská Štiavnica** s technickými pamiatkami jej okolia (Banská Štiavnica, Hodruša -Hámre, Štiavnické Bane, Banská Belá, Voznica, Vyhne, Banský Studenec, Počúvadlo, Kopanica, Kysihýbel, Svätý Anton, Ilija; najmä 23 vodných nádrží - tajchov) (Cartagena, 1993),
- **Bardejov** - mestská pamiatková rezervácia aj s ochranným pásmom, vrátane židovského suburbia (Cairns, 2000),

◊ v rámci prírodného dedičstva

- **Jaskyne Slovenského krasu a Aggteleckého krasu** (Berlín, 1995), ku ktorým v roku 2000 pribudla **Dobšinská ľadová jaskyňa** vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča (Cairns, 2000).

Mapa 19. Svetové kultúrne a prírodné dedičstvo v SR

Zdroj: MŽP SR

Tabuľka 99. Porovnanie počtu lokalít svetového kultúrneho dedičstva (SKD) s okolitými krajinami k roku 2003

Krajina	Počet lokalít SKD
Slovensko	4
Česko	12
Poľsko	11
Maďarsko	8
Rakúsko	8

Zdroj: WHC

Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Medzi zaradené do výberu na nomináciu do svetového dedičstva podľa vládneho návrhu z 9. mája 2002 patria:

v rámci kultúrneho dedičstva

1. Tokajská vinohradnícka oblasť (Černov, Veľká Trňa, Malá Trňa, Slovenské Nové Mesto, Černochovo, Bara, Viničky; pričlenenie k schválenej Tokajskej vinohradníckej oblasti v Maďarsku),
2. Drevená sakrálna architektúra v Karpatoch (predpokladaný spoločný návrh s Poľskom, Maďarskom a Ukrajinou),
3. Pamätník Chatama Sófera v Bratislave,
4. Gemerské a abovské kostoly so stredovekými nástennými maľbami (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom),
5. Limes Romanus - rímske pamiatky na strednom Dunaji ((predpokladaný spoločný návrh s Rakúskom a Maďarskom; na Slovensku Iža a Rusovce),
6. Komárno - profiturecká pevnosť (predpokladaný spoločný návrh s Maďarskom),
7. Historické jadro mesta Košice (šošovkovité námestie),
8. Pamiatky a krajina Spiša (rozšírenie svetového kultúrneho dedičstva Spišský hrad s okolitými kultúrnymi pamiatkami o historické jadro mesta Levoča a dielo Majstra Pavla);

v rámci prírodného dedičstva

1. Karpatské pralesy (nominácia pre rok 2004),
2. Prírodné rezervácie Tatier (predpokladaný spoločný návrh s Poľskom),
3. Krasové doliny Slovenska (doplnok návrhu Rokliny Slovenského raja),
4. Dunajská prírodná a kultúrna krajina (predpokladaný spoločný návrh s Českom, Rakúskom a Maďarskom),
5. Prírodné rezervácie Považia
6. Mykoflóra Bukovských vrchov,
7. Gejzír v Herľanoch.

Mapa 20. Lokality navrhované na zápis do Zoznamu svetového dedičstva

Okrem toho bola predložená nominácia pre rok 2003 Prírodných lúčno-pasienkových lokalít Slovenska. Ide o kultúrnu krajinu Slovenska reprezentovanú šiestimi lokalitami:

a) Liptovská Teplička,	b) Podpoľanie,
c) Orava,	d) Zamagurie,
e) Bocianska dolina,	f) Horehronie.

Územným plánovaním sa sústavne a komplexne rieši priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia, určujú sa jeho zásady, navrhuje sa vecná a časová koordinácia činností ovplyvňujúcich životné prostredie, ekologickú stabilitu, kultúrno - historické hodnoty územia, územný rozvoj a tvorbu krajiny v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja.

§ 1 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov.

● PRIESTOROVÉ USPORIADANIE A FUNKČNÉ VYUŽÍVANIE ÚZEMIA

Osídlenie a demografický vývoj

Aj v roku 2003 bol zaznamenaný **prirodzený úbytok obyvateľstva**, i keď k celkovému úbytku opäť nedošlo, pretože na Slovensko sa prisťahovalo o 1 409 osôb viac, ako sa vysťahovalo a celkový prírastok obyvateľstva predstavoval teda 892 osôb. K 31.12.2003 dosiahol počet obyvateľov Slovenskej republiky **5 380 053 obyvateľov**. Podľa krajov žije najviac obyvateľov v Prešovskom kraji a najmenej v Trnavskom kraji.

Tabuľka 100. Štruktúra osídlenia v SR (k 31.12.2003)

Územie	Rozloha (km ²)	Počet obyvateľov na km ²	Počet samostatných obcí	Priem. počet obyvateľov na obec
Bratislavský kraj	2 052	292,3	73	8 216
Trnavský kraj	4 148	133,1	251	2 199
Trenčiansky kraj	4 502	133,8	276	2 182
Nitriansky kraj	6 344	111,9	354	2 005
Žilinský kraj	6 788	102,2	315	2 202
Banskobystrický kraj	9 455	69,7	516	1 277
Prešovský kraj	8 993	88,4	666	1 193
Košický kraj	6 751	113,9	440	1 748
Slovenská republika	49 033	109,7	2 891	1 861

Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka 101. Základné údaje o pohybe obyvateľstva v SR (2003)

Územie	Živonarodení	Zomrelí	Prirodzený prírastok (úbytok)	Sťahovanie prírastok (úbytok)	Celkový prírastok (úbytok)	Počet obyvateľov (k 31. 12. 2003)
Bratislavský kraj	5 101	5 700	-599	650	51	599 787
Trnavský kraj	4 659	5 425	-766	1 869	1 103	552 014
Trenčiansky kraj	4 746	5 859	-1 113	-215	-1 328	602 166
Nitriansky kraj	5 856	7 834	-1 978	728	-1 250	709 752
Žilinský kraj	7 014	6 318	696	-238	458	693 499
Banskobystrický kraj	6 065	7 046	-981	-176	-1 157	658 953
Prešovský kraj	9 421	6 666	2 755	-1 123	1 632	794 814
Košický kraj	8 851	7 382	1 469	-86	1 383	769 068
Slovenská republika	51 713	52 230	-517	1 409	892	5 380 053

Zdroj: ŠÚ SR

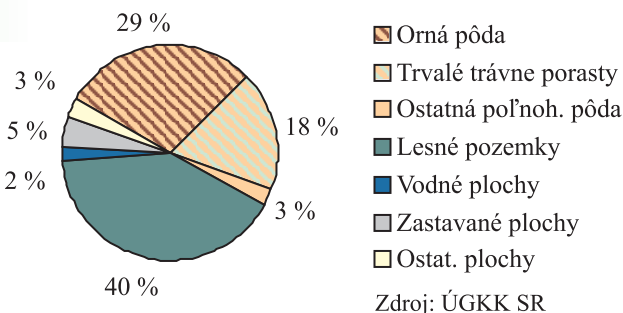
Najvýraznejší **pohyb obyvateľstva** v Slovenskej republike zaznamenal Prešovský kraj, s najvyšším prirodzeným prírastkom 2 755 obyvateľov i najvyšším celkovým prírastkom 1 632 obyvateľov. Najvyšší prirodzený úbytok mal Nitriansky kraj -1 978 obyvateľov, najvyšší celkový úbytok zaznamenal však Trenčiansky kraj -1 328 obyvateľov.

Zhoršovanie populačnej situácie na Slovensku je spojené s výraznou zmenou demografického správania obyvateľstva v 90-tych rokoch, kedy postupne dochádzalo k poklesu sobášnosti a pôrodnosti, nepriaznivému vývoju rozvodovosti a neuspokojivej úrovni úmrtnosti. Tento vývoj je odrazom zmien vyplývajúcich z ekonomickej, sociálnej a politickej transformácie spoločnosti.

Vývojové trendy v štruktúre plôch

SR je vyváženou mozaikou plôch zloženou z urbanizovaného prostredia sídiel, poľnohospodárskej a lesnej krajiny, ktorá plní tiež produkčnú a obnovujúcu funkciu malým i väčším sídlam Slovenska. V rámci transformácie národného hospodárstva dochádza priebežne k **prírodnému presunu pôdy** medzi poľnohospodárskym (PPF) a lesným pôdnym fondom (LPF) a ostatnými druhmi pozemkov.

Graf 91. Štruktúra plôch v SR (2003)

Na prírastok urbanizovaných plôch vplyva okrem demografických trendov a transformácie hospodárstva aj výstavba priemyselných parkov a stavieb pre obchodné reťazce, pričom tieto zatiaľ až na malé výnimky neprinášajú novú, lepšiu kvalitu prostredia.

Tabuľka 102. Úhrnné druhy pozemkov (k 31. 12 2003) (ha)

Kraj	Orná pôda	Chmeľnica	Vinice	Záhrady	Ovocné sady	Trvalé trávne porasty	Poľnoh. pôda	Lesné pozemky	Vodné plochy	Zastavané plochy	Ostat. plochy	Celková výmera
BA	76 264	X	4 654	4 522	1 216	9 213	95 871	75 442	5 554	14 925	13 470	205 262
TT	263 839	129	4 362	8 184	2 536	14 978	294 029	65 175	14 346	26 927	14 242	414 719
TN	99 069	397	68	8 214	2 621	76 518	186 888	220 375	6 306	22 791	13 825	450 185
NR	407 005	33	12 137	14 317	5 080	31 154	469 726	96 126	15 664	37 274	15 552	634 641
ZA	63 433	X	X	6 170	397	177 166	247 166	377 184	12 791	24 765	18 165	680 070
BB	166 772	X	3 266	11 333	1 814	235 941	419 127	462 477	7 866	32 814	23 225	945 508
PR	149 515	X	27	10 964	2 183	223 201	385 890	440 773	14 095	31 111	26 232	898 102
KE	204 300	X	2 798	13 646	2 105	115 335	338 183	266 548	16 273	34 064	20 133	675 201
Spolu	1 430 197	560	27 313	77 351	17 952	883 506	2 436 879	2 004 100	92 895	224 671	144 844	4 903 389

Zdroj: ÚGKK SR

Zeleň v sídlach

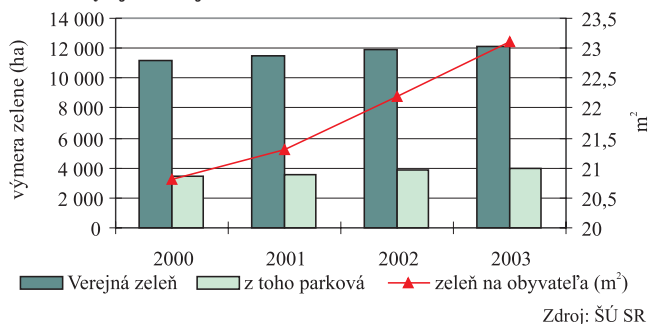
Zeleň je pre sídla zdrojom vitality. Radí sa k najefektívnejším priestorovým, ochranným, ozdravujúcim i skrášľujúcim prvkom. Mestská zeleň sa hodnotí ukazovateľom výmery v ha, čo len čiastočne vystihuje účinnosť zelených plôch. Až intenzívna a vzrastlá zeleň je prínosom k ozdraveniu a estetickému skvalitneniu našich sídiel.

Tabuľka 103. Výmera zelene v mestách SR podľa krajov (2000 - 2003)

Kraj	Verejná zeleň (ha)				z toho parková (ha)				Zeleň na obyvateľa (m ²)			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
BA	1 117	1 159	1 265	1 278	353	367	412	422	18,7	19,3	21,1	21,8
TT	1 319	1 344	1 412	1 445	395	395	427	436	23,9	24,4	25,6	26,2
TN	1 599	1 578	1 603	1 621	351	345	398	405	26,4	26,1	26,6	26,9
NR	1 671	1 688	1 801	1 801	576	582	640	652	23,5	23,7	25,3	25,7
ZA	988	1 002	1 105	1 122	250	266	305	336	14,5	14,5	15,9	16,3
BB	1 525	1 631	1 652	1 701	493	501	552	571	23,1	24,7	25,0	25,4
PR	1 441	1 480	1 506	1 532	525	530	571	593	18,2	18,7	19,0	19,2
KE	1 541	1 592	1 611	1 644	538	542	583	602	20,1	20,8	21,0	22,3
Spolu	11 200	11 474	11 955	12 144	3 481	3 528	3 888	4 017	20,8	21,3	22,2	23,1

Zdroj: ŠÚ SR

Graf 92. Vývoj mestskej zelene v SR

K roku 2003 dosiahla výmera mestskej zelene v SR **12 144 ha**, z čoho parkovej zelene bolo 4 017 ha. V prepočte na obyvateľa činila **23,1 m²**. Trend výmery zelene v mestách je za posledné roky pozitívny, pričom len od roku 2000 vzrástla o 944 ha, resp. o 2,3 m² na obyvateľa. Najvyššia výmera mestskej zelene je v Nitrianskom kraji, no v prepočte na obyvateľa je zelene najviac v Trenčianskom kraji.

Územné plánovanie a stavebný poriadok

V roku 2003 prešla kompetencia v oblasti stavebného poriadku a územného plánovania okrem ekologických aspektov na *Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR*.

Za najdôležitejší nástroj v oblasti územnoplánovacej činnosti sa považuje **Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001)**. Koncepciu územného rozvoja Slovenska 2001 schválila vláda SR uznesením č. 1 033/2001. *Nariadením vlády SR č. 528/2002 Z.z.* sa vyhlásila jej záväzná časť.

KURS 2001 je územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu, ktorá **rieši** otázky priestorového usporiadania a funkčného využitia územia SR vo vzťahu k medzinárodným súvislostiam, ako aj z pohľadu celoštátnych záujmov SR, pri usmerňovaní rozvoja jednotlivých regiónov Slovenska. **Ustanovuje** usporiadanie a hierarchiu štruktúry osídlenia a uzlov hospodárskych a sídelných aglomerácií, **stanovuje** rozvoj hlavných urbanizačných osí na území SR, **určuje** hlavné zásady usmerňovania pre vytvorenie rovnocenných životných podmienok na celom území SR, pre zlepšenie životného prostredia, zabezpečenie ekologickej stability, zachovanie kultúrno-historického dedičstva a pre trvalo udržateľný rozvoj.

KURS 2001 je územnoplánovacia dokumentácia, ktorá je z pohľadu sociálnych súvislostí spracovaná na dlhodobé výhľadové obdobie, **na 15 až 20 rokov**.

Koncepcia väzieb na európsku sídelnú sieť vychádza nielen zo zohľadnenia a akceptácie súčasných európskych koncepcií rozvoja sídelnej siete, koncepcií susedných štátov, ale aj z vlastných predstáv zapojenia a využitia sídelnej štruktúry Slovenska do stredoeurópskeho priestorového rámca.

KURS 2001 ako územnoplánovacia dokumentácia **je záväzná** pre celý plánovací systém SR a musí sa premietnuť do územných plánov regiónov, do sústavy opatrení systémového a vecného charakteru, ako sú návrhy konkrétnych akcií, legislatívne úpravy, programy rozvoja a návrhy na verejné investície z pohľadu centrálnych orgánov štátu.

Na **regionálnej úrovni** sa začali obstarávať zmeny a doplnky územných plánov veľkých územných celkov Nitrianskeho, Trenčianskeho, Košického a Prešovského kraja. Obstaranie zmien a doplnkov veľkých územných celkov krajov súvisí so zosúladením rozvoja regiónov so záväznou časťou KURS 200, ako aj s potrebou riešenia prílevu zahraničných investícií na Slovensko.

Zvýšená bola i územnoplánovacia činnosť na **lokálnej úrovni**. Mestá a obce vo väzbe na potrebu rozvoja sídiel, riešenie otázok bývania a vytvárania nových pracovných miest v rámci priemyselných území, obstarávajú územné plány obcí, prípadne zabezpečujú ich aktualizáciu.

Čo sa týka **medzinárodných záväzkov SR** v oblasti územného plánovania, rozvíja sa spolupráca v rámci Európskej únie *DG Regionálne politiky* - v Pracovnej skupine pre priestorový a urbánny rozvoj a v Skupine pre urbánny rozvoj a *DG Životné prostredie* - Mestské prostredie. V rámci Rady Európy je činnosť v rámci Európskej konferencie ministrov zodpovedných za územné/regionálne plánovanie - CEMAT. Rovnako je aktívna účasť v rámci *Výboru pre ľudské sídla EHK OSN*. Ako predsedníčka krajina zabezpečujeme spoluprácu v Pracovnej skupine pre územné plánovanie *Pracovného spoločenstva podunajských krajín ARGE Donauländer*.

Tiež sa rozvíja spolupráca v oblasti územného rozvoja **prihraničných území**. Na základe podpísaných dohôd sa zabezpečuje vypracovanie projektov s Poľskom, Maďarskom, Českou republikou a Ukrajinou.

V priebehu roku 2003 bola **pôsobnosť** stavebných úradov v celom rozsahu delegovaná **na obce**. V správnych konaniach podľa stavebného zákona - predovšetkým územné, stavebné, kolaudačné konanie, je v právomoci (zodpovednosťou) obce, ako stavebného úradu, v súčinnosti s orgánmi štátnej správy pre životné prostredie, dbať na ochranu záujmov chránených osobitnými predpismi v oblasti životného prostredia (ochrana vôd, ovzdušia, prírody a krajiny, posudzovanie vplyvov na životné prostredie, odpady).

Program obnovy dediny

Program obnovy dediny (ďalej **POD**) je otvorený, dynamický nástroj rozvoja slabo rozvinutých vidieckych regiónov, v rámci ktorého občania dediny (mikroregiónu), v spolupráci s miestnymi podnikateľmi, za pomoci odborníkov a štátu plánujú, projektujú a realizujú aktivity, ktoré prispievajú k zlepšeniu a skrášleniu životného prostredia s cieľom trvalého zvýšenia štandardu života na dedine vrátane zachovania jeho špecifik. Základným nástrojom POD je zvýšená ľudská aktivita, ktorá je jeho hnacím motorom šetriacim finančné prostriedky.

Obsah a nástroje POD na Slovensku nie sú identické s obsahom a nástrojmi Plánu rozvoja vidieka (program SAPARD). **Plán rozvoja vidieka** je na Slovensku zameraný predovšetkým na podporu poľného a lesného hospodárstva a súvisiacich spracovateľských odvetví. Preto POD dopĺňa Plán rozvoja vidieka v ním nepokrytých, avšak pre rozvoj vidieka nepostrádateľných oblastiach - v oblasti prípravy rozvojových plánov, programov a projektov, v starostlivosti o životné prostredie (drobné realizácie), v rozvoji ľudských zdrojov. Proces prípravy a realizácie projektov v POD zároveň zlepšuje podmienky a vytvára predpoklady pre vyššiu absorpčnú schopnosť vidieckych samospráv pre príjem štrukturálnych fondov EÚ.

POD je založený na spolupráci - partnerstve. Jeho **základným cieľom** je zachovanie mladého hospodára vo vidieckej krajine, ostatné ciele podporujú základný a vychádzajú z konkrétnych podmienok každej dediny a zameriavajú sa najmä na:

- obnovenie sociálno-demografického základu dediny,
- obnovenie a rozvíjanie miestnych kultúrnych a spoločenských tradícií,
- upevňovanie lokálnych a regionálnych spoločenstiev,
- rozvoj hospodárstva a zamestnanosti,
- racionálne využívanie prírodných zdrojov, produkčného potenciálu pôdy,
- urbanisticko-architektonické riešenie hmotného prostredia.

POD je programom výsostne samosprávnym. Pri finančnom zabezpečení vychádza z obecného rozpočtu a dobrovoľnej práce občanov.

Úloha štátu v POD je podporná. V **roku 2003** rezort životného prostredia odborne i finančne podporil tieto základné dotačné tituly :

2. spracovanie územného plánu (urbanistickej štúdie) obce, mikroregiónu,
3. spracovanie inej projektovej dokumentácie,
4. drobné realizácie na zlepšenie vzhľadu obce,
5. osвета, propagácia a vzdelávanie.

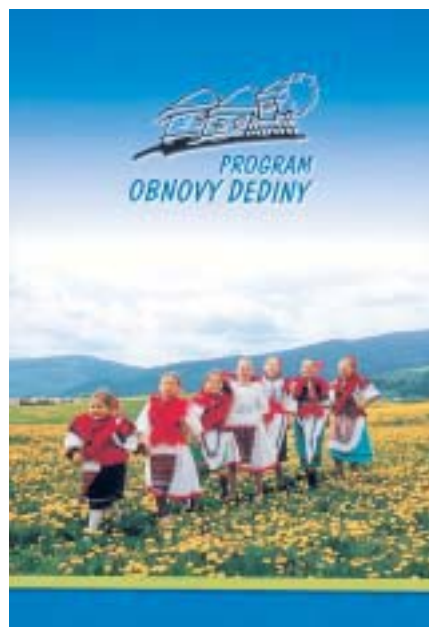
V roku 2003 **bola podpora POD najvyššia** za roky existencie Programu obnovy dediny, dosiahla celkovú sumu 25 mil. Sk. Trend záujmu o predmetné dotácie sa neustále zvyšuje, čiastka **25 mil. Sk** pokrýva iba štvrtinu požiadaviek.

Tabuľka 104. Prehľad požadovaných dotácií v roku 2003

2/ ÚPD a ÚPP*		3/ iná projektová dokumentácia		4/ drobné realizácie		5/ osвета a propagácia		Spolu 2 - 5	
počet obcí	požadovaná suma	počet obcí	požadovaná suma	počet obcí	požadovaná suma	počet obcí	požadovaná suma	počet obcí	požadovaná suma
210	38 133 604	232	37 030 299	478	110 777 701	67	6 496 280	987	192 437 884

* ÚPD - územnoplánovacie dokumentácie a ÚPP - územnoplánovacie podklady

Zdroj: SAŽP

Tabuľka 105. Celkový prehľad pridelených dotácií v roku 2003

2/ ÚPD a ÚPP*		3/ iná projektová dokumentácia		4/ drobné realizácie		5/ osвета a propagácia		Spolu 2 - 5	
počet obcí	pridelená suma	počet obcí	pridelená suma	počet obcí	pridelená suma	počet obcí	pridelená suma	počet obcí	pridelená suma
102	11 169 500	58	4 345 000	95	7 823 000	23	1 662 500	278	25 000 000

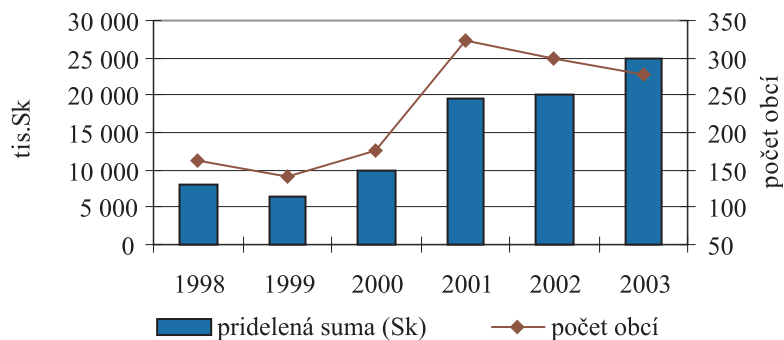
* ÚPD - územnoplánovacie dokumentácie a ÚPP - územnoplánovacie podklady

Zdroj: SAŽP

Priemerná dotácia

- v skupine 1 (proces tvorby „Programu obnovy obce a mikroregiónu“): - Sk
- v skupine 2 (spracovanie územnoplánovacej dokumentácie): 109 505 Sk
- v skupine 3 (spracovanie inej rozvojovej dokumentácie): 74 914 Sk
- v skupine 4 (drobné realizácie na zlepšenie vzhľadu obce): 82 347 Sk
- v skupine 5 (osвета, propagácia a vzdelávanie): 72 283 Sk
- celková priemerná dotácia na 1 obec: **89 928 Sk**

Graf 93. Vývoj pridelených dotácií na POD

Zdroj: SAŽP

